

Arany János: A bajusz (1854)

2009 május 04. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 1

Értékelés kiválasztása

Még nincs értékelve

Mérték

A közfelháborodás n?ttön-n?, s egyre tarthatatlanabbá kezd válni a cigányb?nözés nemlétének dogmája. Hogy van e cigányb?nözés? E kérdés eldöntését mi a kedves Olvasóra bízzuk, ám miel?tt csíp?b?l válaszolna rá (akár ide, akár oda) ajánljuk, hogy olvassa el híres költ?nk, Arany János egy napjainkban nem túlságosan nagydobra vert, ám aktualitásából annál kevesebbet vesztett m?vét!

Arany János: A bajusz (1854)

Volt egy falu - nem tudom, hol,
Abba' lakott - mondjam-é, ki?
Se bajusza,
Se szakálla,
Egy sz?rszála
Sem volt néki;
Annálfogva helységében
Nem is hítták egyéb néven:
Kopasz-szájú Sz?cs György bátya;
E volt az ? titulája.
No mert (közbe legyen mondva)
Azt az egyet meg kell adni,
Hogy a Sz?cs György falujában
Könny? volt eligazodni:
Mivel ottan minden ember
Névhez jutott olcsó szerrel
Azon fel?l, mit az apja
Adott neki, meg a papja.
Nem tudom, ha más vidéken
Megvan-é e szép szokás,
Nem tudom; de nagy kár lenne,
Ha divatból úgy kimenne,
Mint például - hogy többet ne
Mondjak... a káromkodás!

Egyébiránt Sz?cs György gazda
Semmit is el nem mulaszta,
Hogy bajuszát megnövelje,
Meglévén... a puszta helye. -
Kente, fente ? azt írral,
Kígyóhájjal, medvezsírral,
Ebkaporral, kutyatéjjel;
Meg is n?tt az minden éjjel
- Tudniillik: álmában;
S ha fölébredt, mennyi kéjjel
Tapogatta... hiában!

Ami pedig Sz?cs György gazdát
Máskülönben illeti:
Nem bolond ember volt ám ?:
Ládájába' pénz, egy bögre,
Azonkívül juha, ökre
És - szamara volt neki.
S?t az is szent, hogy már régen
Ott ülne a birószéken,
Hasa, hája, kéknadrága...
Minden kész e méltóságra:
De mit ér, ha nincs bajusz!
Ily anyám-asszonyos képpel
Sosem választá a nép el;
Szavazott rá tíz, vagy húsz.

Oh ti, kiket a természet
Bajusz-áldással tetézett,
Ti nem is gondolhatjátok,
A csupasz száj mily nagy átok!

Ti, mid?n a szúrós serte
Sima állotok kiverte,
Minden szentet sorra szedtek
S a beretvától sziszegtek!
Ti, ha egyszer, hébe-korba'
Beleér levesbe, borba
Szegény ártatlan bajusz; vagy
Télen át rá jégcsap, zúz fagy:
Már az olyan nagy sor nektek!
Már ollót mit emlegettek,
Nem tudván, e sz?r mily drága,
Becsesebb a drága gyöngynél:
E hiányzott csak Sz?cs Györgynél,
S lám! hiányzott boldogsága.
Mily irígyen nézte másnak,
A legutolsó kapásnak,
Hogy mohos a szája-széle:
Bezzeg, cserélt volna véle!
De mi haszna! mindhiába!
Nincs orvosság patikába,
Széles mez?n, drága kertben,
Vagy más helyen,
Ami neki sz?rt neveljen!
S már a bajszot úgy gyülölte,
Hogy legott a méreg ölte,
Látva, hogy n? más embernek,
Vagy korommal fest a gyermek
S?t csupán ezér' a macskát
Sem t?rhette udvarában, -
S bajuszt kapván áldott n?je,
Elkergette, vén korában.

Történt, hogy oláhcigányok,
(Tudvalev? nagy zsiványok)
Kóborlának a vidéken,
S megszálltak a faluvégen.
Nosza mindjár' sátort ütnek,
Tüzet rakva, f?znek, sütnek
Abból, amit valahonnan
Más faluból idehoztak,
Minthogy onnan
Éhen-szomjan
Búcsu nélkül eltávoztak.
Meghíják a rokonságot,
A helybeli cigányságot,
És ezeket t?rül hegyre
Kivallatják mindenképpen:
Mi van? hogy' van a helységben?
S a hallottat szedik begyre.
Épen mint a jó vezér,
Ha az ellenséghez ér,
Minden bokrot és fatörzsöt,
Minden zegzugat kikémel;
Lassan mozdul seregével,
Küld vigyázót, el?örsöt,
Puhatolja, merre gyengébb,
Hol er?sebb az ellenség;
Nem siet, de csupa szemfül,
S mikor aztán ütközetre

Megy a dolog: gyors a tettre,
Veri a vasat, míg meg nem h?l.
Nemkülönben a bölcs vajda
Haditervet kohol mindjárt:
Nincsen egy ház, nincs egy pajta,
Hogy ne tudná csinyja-binját:
Hol lakik dús özvegy asszony,
Kit jó móddal megkopasszon?
Melyik háznál van eladó
Sári, Panni, Zsuzsi, Kató,
Ki legény után bolondul?
Mert az a jövendölést
Megfizeti ám bolondul!
Kinek esett holmi kára
S van szüksége prófétára,
Hogy nyomába ne jöhessen,
S?t, ami több, ráfizessen?
Ki szeretne gazdagodni,
Könny? módon pénzhez jutni:
Ásni onnan, hova nem tett,
Vagy, ha tett is,
A letett kincs
Id?közben elszelentett?
Mindez a vén vajda gondja,
Ki nem adná egy vak lóért,
Hogy a magyar kész bolondja.

Nem kerülte ki figyelmét
Sz?cs György uram nyavalyája,
Gondolván, hogy ? kigyelmét
Egy kissé megberetválja.
Nem kell ahhoz néki szappan,
Anélkül is mester abban:
Sz?rmentibe, vagy visszára
Beretválni nincsen párja.
Kivált most, hogy az id?
S alkalom oly kedvez?;
Ripeg-ropog
A sarló-fog,
Munkától ég a mez?;
Nincsen otthon
Csak az asszony,
Hogy megf?zzön,
Vagy dagasszon;
Vagy ha néhol egy beteg
Szalmaágyon fentereg;
Vagy a sepr?, ház?rz?nek
Felállítva küszöbre;
De ha Isten meg nem ?rzi,
Ott lehet az örökre.

Egyedül van Sz?cs György gazda,
Egy lélek sincs udvarában:
Hát im! a furfangos vajda
Beköszön a pitvarában.
"Ejnye gazduram, a k?be!
Mi dolog az, hogy kigyelmed
Bajuszát levágja t?be?
Magyar ember-é kigyelmed?"

Milyen szemmel nézett rája
Sz?cs György gazda, képzelhetni:
A vasvillát sem lehetne
Mérgesebben odavetni;
De a cigány gy?zte szóval,
Hízelg?vel, úsztatóval:
Míg György el nem panaszolta,
Hogy' áll a dolog mivolta.

"Szent Pilátus! min? szégyen!
Hát miér' nem mondta régen
Sohasem volt? nem is termett?
Hát miért nem mondta kelmed?
Nagy bajusza volna régen:
Hisz ez az én mesterségem!"

Megör?le György a szónak,
Hogy bajusza lesz maholnap,
S mintha n?ne a szép sörte,
Már a helyét is pödörte.
Sonka, sódar,
Füstös oldal,
Liszt, szalonna,
F?zelék,
Van elég;
Ráadásul jó ozsonna,
S valamit a vajda kére,
Megalkudva, megigérve.
Nosza tüzet rak legottan,
Lobog a láng, b?g a katlan,
Száll a szikra, fojt a füst,
F? a fürd?; forr az üst,
Benne mindenféle gyimgyom,
Holmi gizgaz, holmi ringy-rongy
Ami úton, útfelen
Elhányódik, vagy terem.
E b?bájos fürd?lében
N? meg a György bajsza szépen;
S ha hibáznék egy kicsi:
A babona ráviszi.

Kész immár a bornyomó kád:
Sz?cs György jó remény fejébe,
Nyakig ül a szennyes lébe,
Istennek ajánlva dolgát.
A cigány sereg azonban
Beszivárog alattomban;
Jön elébb egy, aztán kett?,
Mintha csak úgy történetb?l:
Szerencsére a vajdának
Épen jó, hogy bebotlának!
Egy tüzet rak, más vizet mer,
Másik fát hoz... kell az ember;
Úgy szaladnak! úgy segítnek!
Dolgot ád a vajda mindnek.

Hogy pedig a hasznos pára
Sz?cs uram fejét megjárja:
El?vesznek egy nagy ponyvát

És a fürd?kádra vonják;
S a kád mellett körbe-körbe
Tánc kezd?dik, fürge, pörge;
Kalapácstól dong a donga;
"Tiktak, tiktak" foly a munka,
S egy büvös dal
Ümmög halkal:
"Bajusza lesz Sz?cs Györgynek,
Igen biz a, szegénynek."
S míg a ponyvát siet?sen
Jó er?sen
Apró szeggel odaszegzi,
A cigányhad ujra kezdi:
"Bajusza van Sz?cs Györgynek,
Ne irígyeld szegénynek!"

Ezalatt a pénzes bögre
Búcsujárni ment örökre,
Követé a füstös oldal,
A szalonna, meg a sódar,
Az ágynémü, fehérnémü,
A vasféle, meg a rézm?.
Szóval, ami könnyen mozdult,
Lába kelvén, mind elpusztult,
Mert a gazda - "tiktak, tiktak" -
Nem hallá, hogy zárat nyitnak.

Meddig ?le György a kádban
Leped?vel leszögezve,
Nincs megírva krónikámban.
Csak annyi van följegyezve,
Hogy mihelyt abból kilépe,
Tükröt vévén a kezébe,
Hogy bajuszát felsodorja:
Nem tehette, mert nincsen mit!
Mert bajusza nem n?tt semmit,
De igen a füle s orra!

Ajánló